

adviseurs in
ruimtelijke
ontwikkeling

Nader onderzoek rugstreeppad

Gorinchem, Zuiderlingedijk

Gemeente Gorinchem

Datum: 17 augustus 2020
Projectnummer: 180319.02

INHOUD

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Plangebied	3
1.3	Kwaliteitsborging	6
2	Wettelijk kader	7
2.1	Verboden en zorgplicht	7
2.2	Opzetvereiste	7
2.3	Vrijstelling, gedragscodes en ontheffing	7
3	Ecologie van de rugstreeppad	9
4	Onderzoekmethodiek	10
4.1	Algemene werkwijze rugstreeppadonderzoek	10
4.2	Toegepaste methode	10
5	Resultaten	12
6	Conclusie en advies	13
	Geraadpleegde literatuur	14

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In Gorinchem ligt aan de Zuiderlingedijk, ten noorden van de A15, bedrijventerrein Zuiderlingedijk. Voor dit bedrijventerrein is recent een visie opgesteld. Deze visie zal verder worden uitgewerkt in een bestemmingsplan. Voor de vaststelling van een nieuw bestemmingsplan is het noodzakelijk dat de haalbaarheid ervan wordt aangetoond. Er dient daarom vanuit de ecologie onderzocht te worden of met de ruimtelijke ontwikkelingen die het plan toestaat sprake is van overtreding van de geldende natuurwet- en regelgeving.

Uit een eerder opgestelde voortoets en quick scan natuur (SAB 2020) bleek dat de aanwezigheid van de rugstreeppad in en nabij het plangebied niet op voorhand kon worden uitgesloten. Om de gevolgen van het plan voor deze beschermde soort te onderzoeken werd geadviseerd nader onderzoek uit te voeren. Voorliggende rapportage vormt het verslag van dit onderzoek.

1.2 Plangebied

1.2.1 *Huidige situatie*

Het plangebied bevindt zich buiten de bebouwde kom ten noordoosten van de kern Gorinchem in de provincie Zuid-Holland. De globale begrenzing wordt aan de westzijde gevormd door de rivier de Linge en aan de zuid-, noord- en oostzijde door de Zuiderlingedijk. Ten zuiden van het plangebied liggen een spoorlijn en de snelweg A15. Nog verder naar het zuiden begint de bebouwde kom van Gorinchem. Naar de andere zijden ligt een meer open polderlandschap, met weiland en plaatselijk ook weer bebouwing. Onderstaande afbeeldingen geven de ligging van het plangebied weer.

Topografische kaart met de globale ligging van het plangebied (rood omkaderd). Bron: PDOK. Bewerking: SAB.

Luchtfoto met de globale ligging van het plangebied (rood omkaderd) en het deel van het plangebied wat geschikt is voor de rugstreeppad (geel omkaderd). Bron: PDOK. Bewerking: SAB.

Het plangebied bestaat uit een bedrijventerrein, een grote waterplas genaamd de Put van Heuff, en bosschages langs deze plas.

Het bedrijventerrein ligt aan de zuidkant van het plangebied. Het westelijk deel van het bedrijventerrein is in gebruik. Hier is een overslag van zand en grind aanwezig, staat een betonmortelcentrale en is een opslag voor silo's. In dit deel staan enkele gebouwen en loodsen. Aan de westzijde grenst het bedrijventerrein aan de Linge. Hier is ook een loswal aanwezig. Aan de noordzijde grenst het bedrijventerrein aan de Put van Heuff. Aan deze zijde is een ligplaats voor boten aanwezig. Dit deel van het plangebied is echter niet geschikt voor de rugstreeppad en is niet nader onderzocht.

Ten oosten van het deel van het bedrijventerrein dat in gebruik is, ligt een braakliggend deel. Dit braakliggend deel wordt van het bestaande deel gescheiden door een hek. Op het braakliggend deel is plaatselijk een lage, open vegetatie aanwezig. Ook zijn delen verhard en zijn er delen waar nauwelijks vegetatie aanwezig is of alleen een mosbegroeiing. Er liggen enkele hopen zand en puin. Bebouwing en opgaande begroeiing is hier niet aanwezig. Ook de oever met de Put van Heuff is spaarzaam begroeid. Een kade of verharding is hier niet aanwezig. In dit deel van het plangebied was de aanwezigheid van essentieel leefgebied voor de rugstreeppad niet uit te sluiten. Het nader onderzoek heeft dan ook in dit deel van het plangebied plaatsgevonden. Onderstaande afbeeldingen, gemaakt tijdens het veldbezoek voor de quick scan op 30 januari 2020, geven een impressie van dit deel.

Verharding en begroeiing met mos

Hoop puin

Open zand en verharding

Oever aan de noordzijde

Ten slotte ligt ten noorden van het bedrijventerrein een plas die is ontstaan door zand- en grindwinning; de Put van Heuff. Het centrale deel bestaat uit diep, open water. Langs de oostelijke oever is opgaande begroeiing aanwezig van onder meer wilgen en elzen. Achter deze oever ligt, buiten het plangebied, de Zuiderlingedijk. Ook aan de noordzijde van de Put van Heuff is opgaande begroeiing aanwezig. Hier ligt een bos met hogere delen, waar onder meer essen en elzen groeien. Ook zijn hier lagere met riet begroeide delen aanwezig. Langs de oevers groeien plaatselijk wilgen. De oever is plaatselijk verhard met puin. Dit deel van het plangebied is niet geschikt geacht als leefgebied voor de rugstreeppad.

1.2.2 Toekomstige situatie

Ontwikkelingen op de locatie van de oostelijke oever en de noordelijke oever van de Put van Heuff en in het open water van de Put van Heuff zijn niet voorzien. Ook zijn hier geen werkzaamheden voorzien, zoals het kappen van bomen of het aanpassen van oeverzones. Voor de overige delen van het plangebied wordt gekeken wat de maximaal mogelijke milieucategorieën zijn per deelgebied. Er is nog geen exacte invulling van welke bedrijvigheid op welk deel van het plangebied komt te liggen. Voor het nader onderzoek wordt van een worstcasescenario uitgegaan: het gehele onderzoeksgebied wordt tot ontwikkeling gebracht als bedrijventerrein.

1.3 Kwaliteitsborging

Kwaliteit van het ecologisch onderzoek en het geleverde product staat bij SAB hoog in het vaandel. Mede daarom zijn wij aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus (NGB); de brancheorganisatie voor groene adviesbureaus. Om te allen tijde aan onze standaard te voldoen, hanteren wij de volgende werkwijze:

- Het onderzoek wordt uitgevoerd conform geldige onderzoeksprotocollen, zoals het vleermuisprotocol (2017), de kennisdocumenten van BIJ12 (2017) en de soortinventarisatieprotocollen van het NGB (2017).
- Het afwijken van de protocollen vindt enkel plaats indien dit ecologisch goed te onderbouwen en te rechtvaardigen is.
- Het onderzoek wordt enkel uitgevoerd door deskundigen op het gebied van de betreffende soorten. Ecologen in opleiding tot deskundige zijn tijdens veldonderzoek altijd onder begeleiding van een deskundige. Onder een ecologisch deskundige verstaan we iemand met aantoonbare ervaring en kennis op het gebied van soortspecifieke ecologie en die voldoet aan één of meerdere van onderstaande punten (www.rvo.nl):
 - 1 Hij/zij heeft een afgeronde hbo- of universitaire opleiding, met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie;
 - 2 Hij/zij heeft een afgeronde mbo-opleiding, met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten;
 - 3 Hij/zij is werkzaam voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau dat is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus;
 - 4 Hij/zij zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de soortenbescherming en is werkzaam of aangesloten bij de volgende Nederlandse organisaties: Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied;
 - 5 Hij/zij zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de monitoring en/of bescherming van de Nederlandse natuur.
- Nadat het eerste conceptrapport gereed is, beoordeelt een collega het rapport op inhoud en vorm. De auteur verwerkt de geplaatste opmerkingen of bespreekt deze met de beoordelaar om zo tot een eensluidend advies te komen.

2 Wettelijk kader

De bescherming van dier- en plantensoorten is geregeld in de Wet natuurbescherming (wetten.overheid.nl). De artikelen waarin in dit hoofdstuk naar wordt verwezen, komen allen uit deze wet.

2.1 Verboden en zorgplicht

Voor een aantal soorten is door middel van verboden een beschermingsregime opgenomen. Er is een apart beschermingsregime voor vogelrichtlijnsoorten (artikelen 3.1 tot en met 3.4), voor habitatrichtlijnsoorten (artikelen 3.5 tot en met 3.9) en voor andere soorten (artikelen 3.10 en 3.11).

De rugstreeppad is een habitatrichtlijnsoort. Voor deze soort zijn bij ruimtelijke ontwikkeling de volgende verboden relevant, zoals vermeld in artikel 3.5: het is verboden om soorten van de Habitatrichtlijn en van de verdragen van Bonn en Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden, te vangen of te verstoren, om eieren opzettelijk te vernielen, om voortplantings- of rustplaatsen te beschadigen en om planten van de Habitatrichtlijn en van het verdrag van Bern opzettelijk te onttrekken of te vernielen.

Naast de beschermde dier- en plantensoorten geldt op basis van artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming voor al de in het wild levende soorten ook een zorgplicht. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor deze soorten en hun directe leefomgeving. Dit houdt onder meer in dat men negatieve gevolgen voor aanwezige soorten zo veel mogelijk beperkt door het nemen van alle maatregelen die redelijkerwijs kunnen worden verwacht.

2.2 Opzetvereiste

Bij veel van de hierboven genoemde verboden is er sprake van een opzetvereiste. Zo is het verboden om vogelnesten *opzettelijk* te beschadigen. In de wet wordt bij deze opzet uitgegaan van 'voorwaardelijke opzet'. Bij voorwaardelijke opzet is men zich bij het handelen bewust van de mogelijke negatieve consequenties, terwijl men de handeling toch uitvoert (Europese Commissie, 2007). Een voorbeeld van voorwaardelijke opzet is iemand die in het voorjaar een boom omzaagt en daarbij 'per ongeluk' een vogelnest beschadigt. De persoon had niet de opzet dit nest te beschadigen. Maar in de broedtijd van vogels is er wel een aanzienlijke kans dat er in een boom een vogel nestelt. Er kan daarom toch sprake zijn van opzettelijke beschadiging van het nest; voorwaardelijke opzet.

2.3 Vrijstelling, gedragscodes en ontheffing

Provinciale Staten kunnen in een verordening een vrijstelling verlenen van de bovenstaande verboden (artikel 3.10, lid 2). De provincie Zuid-Holland heeft besloten voor een aantal algemeen voorkomende zoogdiersoorten en amfibieën een vrijstelling te verlenen, voor handelingen die men verricht in het kader van ruimtelijke inrichting en

ontwikkeling en voor handelingen in het kader van bestendig beheer en onderhoud. Het betreft de soorten aarmuis, bosmuis, bunzing, dwergmuis, dwergspitsmuis, egel, gewone bosspitsmuis, haas, hermelijn, huisspitsmuis, konijn, ree, rosse woelmuis, veldmuis, vos, wezel, woelrat, bruine kikker, gewone pad, kleine watersalamander, meerkikker en middelste groene kikker.

Daarnaast zijn de in paragraaf 2.1.1 beschreven verboden niet van toepassing op handelingen die men uitvoert in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling of bestendig beheer en onderhoud, wanneer men die handelingen uitvoert conform een goedgekeurde gedragscode (artikel 3.31). Gedragscodes kunnen daarbij zowel gebruikt worden voor de omgang met de Vogelrichtlijnsoorten, de Habitatrichtlijnsoorten als de andere beschermde soorten. Wel geldt voor de Vogelrichtlijnsoorten en de Habitatrichtlijnsoorten de aanvullende eis dat de handelingen die men uitvoert een wettelijk belang dienen uit de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn (artikel 3.31, lid 1 onder d). Het gaat dan onder meer om handelingen in het belang van de volksgezondheid, openbare veiligheid of ter bescherming van flora en fauna.

Tot slot kunnen Gedeputeerde Staten, wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat, onder bepaalde voorwaarde een ontheffing verlenen van de verboden (artikel 3.8 lid 1 en artikel 3.10 lid 2). Ook hierbij geldt voor vogelrichtlijnsoorten en habitatrichtlijnsoorten dat aan de handelingen die men verricht een wettelijk belang van de Vogelrichtlijn respectievelijk de Habitatrichtlijn ten grondslag dient te liggen (artikel 3.8 lid 5). Voor de andere beschermde soorten zijn, naast deze wettelijke belangen, ook nog aanvullende belangen geldig (artikel 3.10 lid 2).

3 Ecologie van de rugstreeppad

De rugstreeppad is een bewoner van zandige terreinen met een hoge dynamiek zoals duinen, uiterwaarden, opgespoten terreinen, heidevelden en akkers. Ook komt de soort op minder natuurlijke terreinen voor, zoals braakliggende terreinen of bouwlocaties. Deze soort is een echte pionier die zich ingraaft in kaal, braakliggend terrein en haar eitjes legt in ondiepe, kale poeltjes en plassen, maar ook slootjes en vennen kunnen geschikt leefgebied zijn. De dieren verlaten half maart de winterverblijfplaats.

De volwassen dieren eten voornamelijk insecten als vliegen en mieren, maar ook spinnen en andere ongewervelden. De larven eten hoofdzakelijk organische materiaal, algen en indien beschikbaar delen van vaatplanten.

Voortplanting begint half april en kan doorgaan tot in augustus. Mannetjes verblijven de gehele voortplantingsperiode in het water. Vrouwtjes daarentegen verlaten na de eierafzet het water weer. De rugstreeppad overwintert op het land, de dieren hebben eind oktober allemaal het water weer verlaten (Creemers & van Delft, 2009; BIJ12, 2017).

4 Onderzoeksmethodiek

4.1 Algemene werkwijze rugstreeppadonderzoek

Het nader onderzoek naar het leefgebied van de rugstreeppad dient plaats te vinden volgens bepaalde richtlijnen zoals verwoord in het Kennisdocument Rugstreeppad (BIJ12, 2017). Het vaststellen van aanwezigheid kan op verschillende manieren, het vaststellen van kooractiviteit, het vaststellen van eisnoeren en/of larven en het aantonen van exemplaren door zichtwaarneming. Voor het nader onderzoek is een combinatie van deze methoden gebruikt.

Kooractiviteit vindt tussen de tweede helft van april en in juli plaats. De meeste kooractiviteit vindt plaats tussen half april en mei. In deze periode moeten er bij geschikte weersomstandigheden (warme, windstille avonden en nachten, vaak na zware regenval) minimaal twee avonden worden geluisterd, bij voorkeur moeten deze avonden gespreid over de periode plaatsvinden, één aan het begin en één aan het einde van de periode. Om aanwezigheid uit te sluiten moet midden juli nogmaals bij geschikte weersomstandigheden geluisterd worden.

In de maanden juni en juli is het mogelijk geschikte voortplantingswateren te onderzoeken voor de aanwezigheid van eisnoeren of larven. Larven kunnen met een fijnmazig schepnet worden gevangen en met een loep op naam worden gebracht. Juveniele dieren kunnen in de eerste maand na de metamorfose overdag langs de oever van de voortplantingswateren worden waargenomen.

In de maanden juni t/m half oktober is het mogelijk om individuen aan te tonen door zichtwaarnemingen. Dit kan gedaan worden door overdag het plangebied te bezoeken en potentiële schuilmogelijkheden, zoals stronken, dicht struikgewas en steenhopen te onderzoeken. Daarnaast kunnen herpetoplaten geplaatst worden die ook als geschikte schuilplaats kunnen dienen. Deze worden tijdens de rondes ook onderzocht.

Geschikte periode voor aantonen van rugstreeppadden onderverdeeld in twee gebruikelijke methodes. De optimale periode van bemonsteren is donkergrijs gemarkeerd. Ook de lichtgrijze gemarkeerde maanden zijn geschikt.

Functie	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Kooractiviteit												
Snoeren/ larven												
Zichtwaarnemingen												

4.2 Toegepaste methode

Het onderzoek is uitgevoerd door het luisteren naar kooractiviteit en door het afzoeken van de poelen op het perceel op de aanwezigheid van rugstreeppadden. Ook werd geluid van de rugstreeppad afgespeeld, om kooractiviteit van deze soort uit te lokken.

Overeenkomstig de vereisten uit het kennisdocument (BIJ12, 2017) werd drie maal naar kooractiviteit geluisterd en werd drie keer het plangebied onderzocht voor zicht-

waarnemingen (zie onderstaande tabel). De veldbezoeken vonden plaats in het voorjaar en de zomer, op relatief warme avonden en dagen met weinig wind. De omstandigheden waren daarmee geschikt voor dergelijk onderzoek.

Tijdstippen van de veldbezoeken en weersomstandigheden

Veldonderzoeksdata	18 mei 2020	28 mei 2020	22 juni 2020	8 juli 2020	6 augustus 2020
Tijd (start)	22:30	23:15	10:00	20:00	09:00
Tijd (eind)	23:30	00:15	12:00	00:00	11:00
Temperatuur (°C)	16	14	18	15	28
Windkracht (Bft)	1	2	1	1	1
Bewolking en neerslag	Bewolkt, geen neerslag	Helder, geen neerslag	Helder, geen neerslag	Helder, geen neerslag	Licht bewolkt, geen neerslag
Weersomstandigheden	Goed	Goed	Goed	Goed	Goed
Onderzochte elementen	Kooractiviteit, eisnoeren	Kooractiviteit, eisnoeren	Zichtwaarnemingen	Kooractiviteit, zichtwaarnemingen en eisnoeren	Zichtwaarnemingen

5 Resultaten

Tijdens geen van de onderzoeksrondes is kooractiviteit waargenomen van de rugstreeppad. Ook in de omgeving werden geen rugstreeppadden gehoord. Wel werd met enige regelmaat de bastaardkikker gehoord. Dit is een algemene soort die op de vrijstellingslijst van de provincie Zuid-Holland staat. Daarnaast is tijdens één van de rondes een vos in het plangebied waargenomen. Voor deze soort geldt ook dat dit een algemene soort is.

Tijdens het onderzoek naar eisnoeren zijn in geen van de poeltjes eisnoeren aangetroffen. Er waren tijdens de gehele onderzoeksperiode geen poeltjes aanwezig. Dit was afhankelijk van de regenval in die periode. Dit is gebruikelijk voor leefgebied van de rugstreeppad. Er zijn echter geen sporen van de rugstreeppad aangetroffen.

Tijdens de onderzoeken op zichtwaarnemingen zijn geen individuen van de rugstreeppad gevonden. Zowel onder de herpetoplaten als onder de reeds aanwezige schuilplaatsen zijn geen dieren, anders dan mieren en pissebedden, aangetroffen. De aanwezigheid van de rugstreeppad kon bij de bezoeken dus niet worden vastgesteld, noch in het onderzoeksgebied noch in de omgeving ervan.

6 Conclusie en advies

In het plangebied is onderzoek verricht naar de aanwezigheid van essentiële elementen voor het leefgebied van de rugstreepad. Tijdens geen van de veldbezoeken is de rugstreepad waargenomen. Op basis van de onderzoeksinspanning is het redelijkerwijs uit te sluiten dat de rugstreepad gebruik maakt van het plangebied. Vervolgstappen in het kader van de bescherming van de rugstreepad zijn niet aan de orde. Wel dient te allen tijde rekening gehouden te worden met de zorgplicht (in dit geval bijvoorbeeld voor de bastaardkikker en de vos) en dient rekening gehouden te worden met het broedseizoen van algemene broedvogels.

Geraadpleegde literatuur

BIJ 12. 2017. Kennisdocument Rugstreeppad, *Bufo Calamita*.

Creemers, R. van Delft, J. 2009. De Amfibieën en Reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna deel 9.

Goverse, E. Herder A., J. E. & de Zeeuw. M.P. 2015. Handleiding voor het Monitoren van Amfibieën in Nederland. Vierde herziene druk. RAVON werkgroep Monitoring, Amsterdam & Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag.

SAB. 2020. Voortoets en quick scan natuur. Gorinchem, Zuiderlingedijk. SAB, Arnhem.

Websites:

www.bij12.nl

www.ndff.nl

www.zuid-holland.nl

www.rijksoverheid.nl

www.sovon.nl

www.vleermuizenindestad.nl

www.vogelbescherming.nl

www.wetten.nl

www.zoogdiervereniging.nl